

PODVOJNÉ ÚČETNICTVÍ 2025

MD

D

- *Obecně uznávané účetní zásady a pojmy podvojného účetnictví*
- *Základní účetní operace dle účtových tříd*
- *Sestavení účetní závěrky*
- *Změna snížené sazby DPH a další novinky roku 2025*

podle právního stavu k 1. 1. 2025

Jana Skálová, Anna Suková a kolektiv

PODVOJNÉ ÚČETNICTVÍ 2025

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

*Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

*Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou **bez souhlasu nositele práv zakázány**.*

Edice Účetnictví a daně

doc. Ing. Jana Skálová, Ph.D., Ing. Anna Suková a kolektiv

Podvojně účetnictví 2025

Vydala GRADA Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

tel.: 234 264 401

www.grada.cz

jako svou 9891. publikaci

Realizace obálky Zdeněk Dušek

Sazba Antonín Plicka

Odborná redaktorka Ing. Michaela Průšová

Počet stran 200

Třicáté první vydání, Praha 2025

Výtiskla TISKÁRNA V RÁJI, s.r.o., Pardubice

© **Grada Publishing, a.s., 2025**

ISBN 978-80-271-7769-1 (pdf)

ISBN 978-80-271-5660-3 (print)

Obsah

Úvod	9
1. Regulace účetnictví	11
1.1 Právní úprava v ČR	11
1.1.1 Zákon o účetnictví	11
1.1.2 Vyhlášky Ministerstva financí k zákonu o účetnictví	13
1.1.3 České účetní standardy	13
1.1.4 Interpretace Národní účetní rady	13
1.2 Obecně uznávané účetní zásady	14
1.2.1 Zásada účetní jednotky	14
1.2.2 Zásada neomezeného trvání účetní jednotky	14
1.2.3 Zásada zjišťování výsledku hospodaření v pravidelných intervalech	15
1.2.4 Zásada objektivit účetních informací	15
1.2.5 Zásada účtování operací v kupní síle peněžní jednotky v době uskutečnění operace	15
1.2.6 Zásada konzistentnosti, srovnatelnosti mezi účetními obdobími	15
1.2.7 Zásada opatrnosti	16
2. Základní pojmy účetnictví	17
2.1 Vznik účetnictví	17
2.2 Bilanční princip a rozvaha	18
2.3 Náklady	21
2.3.1 Druhové členění nákladů	21
2.3.2 Účelové členění nákladů	21
2.3.3 Daňové kritérium	21
2.4 Výnosy	22
2.4.1 Výpočet zisku/ztráty	23
2.5 Dokladovost	23
2.6 Účet a soustava účtů	24
2.6.1 Účetnictví v plném rozsahu	24
2.6.2 Účetnictví ve zjednodušeném rozsahu	24
2.6.3 Znázornění účtu	25
2.6.4 Nákladové a výnosové účty	26
2.6.5 Syntetické a analytické účty	27
2.6.6 Sestavení účtového rozvrhu	27
2.7 Podvojnost a souvztažnost účetních zápisů	27
2.8 Účetní knihy	28
2.8.1 Deník	29
2.8.2 Hlavní kniha	29
2.8.3 Knihy analytických účtů	30
2.8.4 Storno	30
2.8.5 Forma účetních knih	30
2.9 Úschova účetních písemností	30
2.10 Kontrolní prvky účetnictví	31
2.10.1 Předvaha	31
2.10.2 Inventarizace	32
3. Účtová třída 0 – Dlouhodobý majetek	34
3.1 Obsah účtové třídy	34
3.2 Oceňování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku	38
3.3 Pořízení majetku	39

3.4	Odpisování dlouhodobého hmotného majetku	42
3.5	Daňové odpisy hmotného majetku	44
3.5.1	Odpisové skupiny	44
3.5.2	Rovnoměrné odpisování	44
3.5.3	Zrychlené odpisování	45
3.5.4	Mimořádné odpisy hmotného majetku	46
3.6	Odpisování dlouhodobého hmotného majetku se stanovením rozdílné ceny, než je hranice dle zákona o daních z příjmů	47
3.6.1	Cena stanovená účetní jednotkou je nižší než 80 000 Kč	48
3.6.2	Cena stanovená účetní jednotkou je vyšší než 80 000 Kč	48
3.7	Odpisování dlouhodobého nehmotného majetku	49
3.7.1	Dlouhodobý nehmotný majetek pořízený od 1. 1. 2021	49
3.7.2	Goodwill	49
3.8	Výřazování dlouhodobého majetku	49
3.9	Technické zhodnocení majetku	52
3.9.1	Technické zhodnocení hmotného majetku	52
3.9.2	Technické zhodnocení nehmotného majetku	54
3.10	Dlouhodobý finanční majetek	54
3.10.1	Rozdělení cenných papírů	54
3.10.2	Ocenění dlouhodobého finančního majetku	56
3.10.3	Nákup a prodej cenných papírů	56
3.10.4	Podíl na zisku	56
4.	Účtová třída 1 – Zásoby	58
4.1	Oceňování zásob	59
4.1.1	Oceňování ve skutečných pořizovacích cenách	59
4.1.2	Oceňování v průměrných cenách	59
4.1.3	Technika FIFO	60
4.1.4	Technika LIFO	60
4.1.5	Oceňování pevnou skladovou cenou	60
4.2	Syntetické účty třídy 1	62
4.3	Účtování nakupovaných zásob	63
4.3.1	Způsob A u nakupovaných zásob	63
4.3.2	Způsob B u nakupovaných zásob	66
4.3.3	Účtování na konci roku – stav zásob do roční uzávěrky	67
4.4	Účtování zásob vlastní činností	68
4.4.1	Způsob A	68
4.4.2	Způsob B	69
4.4.3	Opravné položky k zásobám	73
5.	Účtová třída 2 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry	75
5.1	Peníze	75
5.2	Účty v bankách	76
5.3	Bankovní úvěry	77
5.4	Krátkodobé finanční výpomoci	78
5.5	Krátkodobé cenné papíry	79
6.	Účtová třída 3 – Zúčtovací vztahy	82
6.1	Skupina 31 – Pohledávky	82
6.1.1	Účtování o směnkách	82
6.2	Odpis pohledávek do nákladů	84
6.2.1	Daňový jednorázový odpis pohledávek	84
6.2.2	Odpis pohledávek – účetní	85
6.3	Zákonné opravné položky k pohledávkám	85
6.4	Opravné položky u pohledávek do 30 000 Kč	87

6.5	Podrozvahové účty	88
6.6	Skupina 32 – Závazky	88
6.7	Zúčtování se zaměstnanci a institucemi	90
6.8	Zúčtování daní a dotací	92
6.8.1	Daň z příjmů	92
6.8.2	Srážení daně jiným subjektům	94
6.8.3	Daň z přidané hodnoty	94
6.8.4	Ostatní nepřímé daně a poplatky	98
6.8.5	Dotace	98
6.9	Pohledávky a závazky ke společníkům, za účastníky sdružení a za členy družstva	99
6.10	Jiné pohledávky a závazky	100
6.11	Přechodné účty aktiv a pasiv	101
6.11.1	Časové rozlišení nákladů a výnosů	102
6.11.2	Náklady příštích období	102
6.11.3	Výdaje příštích období	103
6.11.4	Výnosy příštích období	104
6.11.5	Příjmy příštích období	105
6.11.6	Dohadné účty aktivní	106
6.11.7	Dohadné účty pasivní	107
7.	Účtová třída 4 – Kapitálové účty a dlouhodobé závazky	109
7.1	Základní kapitál a ážio	109
7.1.1	Změny základního kapitálu akciové společnosti	110
7.1.2	Změny základního kapitálu ve společnosti s ručením omezeným	111
7.2	Kapitálové fondy	111
7.3	Oceňovací rozdíly z přecenění majetku	112
7.4	Fondy ze zisku a nerozdělený zisk	113
7.4.1	Rezervní fond	114
7.4.2	Jiný výsledek hospodaření minulých let	115
7.5	Pravidla pro výplatu vlastního kapitálu	117
7.5.1	První bilanční test pro výplatu podílu na zisku	117
7.5.2	Druhý bilanční test na celkový vlastní kapitál	119
7.5.3	Třetí bilanční test na vykazované výsledky vývoje	121
7.6	Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	123
7.7	Zálohy na podíly na zisku	124
7.8	Rezervy	126
7.8.1	Rezerva na opravy hmotného majetku	127
7.8.2	Příklad rezervy (daňově neuznatelné) na záruční opravy zboží	128
7.8.3	Rezerva na daň z příjmů	130
7.9	Bankovní úvěry	131
7.10	Skupina 47 – Dlouhodobé závazky	131
7.11	Odložený daňový závazek a pohledávka	132
7.11.1	Kdo účtuje o odložené dani?	132
7.11.2	Proč se účtuje odložená daň?	132
7.11.3	Odložená daňová pohledávka	133
7.11.4	První účtování odložené daně	135
7.12	Skupina 49 – Individuální podnikatel	137
8.	Náklady a výnosy – účtové třídy 5 a 6	138
9.	Používání cizí měny v účetnictví	140
9.1	Co musí být evidováno v cizí měně v účetnictví	140
9.2	Příklady cizoměnových operací	141

10. Účtová třída 7 – Závěrkové a podrozvahové účty	143
10.1 Otevírání účetních knih	143
10.2 Uzavírání účetních knih a roční závěrka	144
10.3 Následující účetní období	145
10.4 Podrozvahové účty	146
11. Příprava účetní závěrky	147
11.1 Účetní uzávěrka	147
11.2 Události po rozvahovém dni	147
12. Druhy účetních závěrek	148
12.1 Řádná a mimořádná účetní závěrka	148
12.2 Meziúčetní účetní závěrka	148
12.3 Konsolidovaná účetní závěrka	149
13. Obsah účetní závěrky	150
13.1 Složky účetní závěrky	150
13.2 Rozvaha a výkaz zisku a ztráty	150
13.3 Příloha účetní závěrky	152
13.3.1 Obecné údaje uváděné všemi účetními jednotkami	152
13.3.2 Další informace v příloze malých a mikro účetních jednotek	153
13.3.3 Další informace v příloze pro střední a velké účetní jednotky	154
13.3.4 Doplnující informace v příloze pro velké účetní jednotky	155
14. Povinnosti následující po sestavení účetní závěrky	156
14.1 Sestavení výroční zprávy	156
14.2 Sestavení zprávy o vztazích	157
14.3 Audit účetní závěrky a výroční zprávy	158
14.4 Schválení účetní závěrky	159
14.5 Zveřejňování účetní závěrky a výroční zprávy	159
15. Přehled o peněžních tocích – cash flow	162
15.1 Základní vymezení	162
15.2 Obsahová náplň jednotlivých položek výkazu cash flow	166
15.3 Dopady vlivu účetních případů na výkaz cash flow sestavený nepřímou metodou	172
16. Výkaz o změnách vlastního kapitálu	180
16.1 Právní úprava	180
16.2 Příklady vykazání změn vlastního kapitálu v přehledu	182
17. Přílohy	185
17.1 Účtový rozvrh	185
17.2 Vzory výkazů	192

Úvod

Tato publikace je určena začátečníkům v oblasti účetnictví podnikatelských subjektů a studentům oboru účetnictví.

Výklad vychází nejprve z obecných účetních principů a dále je zaměřen na aktuální českou regulaci účetnictví, tj. vychází ze zákona o účetnictví, vyhlášky č. 500/2002 Sb. pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v podvojném účetnictví, a z českých účetních standardů.

Z vyhlášky jsou převzata číselná označení účtových skupin, která vycházejí ze směrné účtové osnovy.

Protože je kniha zaměřena na základní účetní operace a principy, snažili jsme se – pro jednoduchost a snazší srozumitelnost – dodržet historickou souvislost dříve používaných čísel syntetických účtů. Výklad jednotlivých oblastí je tedy prováděn pomocí trojmístného označení syntetických účtů stanovených v dříve platném Opatření MF.

Kapitoly obsahují vysvětlení principů podvojného účetnictví a základních účetních operací. Zaúčtování jednotlivých případů je graficky znázorněno pomocí „těček“. Jednotlivé kapitoly jsou doplněny řadou řešených příkladů v podobě tabulek.

Třicáté první vydání této knihy vychází z účetních a daňových předpisů platných k 1. 1. 2025. V tomto vydání jsou obsaženy i novinky z oblasti daní, a to zejména novinky v oblasti DPH, vycházející z novely k 1. 1. 2025. Vzhledem k faktu, že daňové a účetní předpisy procházejí mnoha změnami, doporučujeme všem čtenářům neustále sledovat platnou legislativu. Aktuální informace můžete získat také prostřednictvím článků a Newsletterů společnosti **TPA**, které naleznete na stránkách www.tpa-group.cz.

Přejeme vám, aby po prostudování této knihy pro vás nebylo podvojně účetnictví nutným a nesrozumitelným zlem, ale zajímavou prací a užitečným nástrojem ke zjištění výsledků vaší společnosti.

Za autorský kolektiv

doc. Ing. Jana Skálová, Ph.D.

Ing. Anna Suková

1. Regulace účetnictví

1.1 Právní úprava v ČR

1.1.1 Zákon o účetnictví

Základem je povinnost všech podnikatelů vést účetnictví v rozsahu a způsobem stanoveným zvláštním zákonem, tedy zákonem o účetnictví.

Podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku (tedy všechny právnické a zapsané fyzické osoby) účtují v soustavě podvojného účetnictví o stavu a pohybu obchodního majetku a závazků, vlastního kapitálu, o nákladech, výnosech a zisku nebo ztrátě.

Účetním obdobím je kalendářní rok nebo hospodářský rok vycházející z úpravy v zákoně o účetnictví.

Zákon o účetnictví stanoví v souladu s právem Evropské unie rozsah a způsob vedení účetnictví a požadavky na jeho průkaznost. Osoby, na které se vztahuje, jsou označovány za účetní jednotky.

Za účetní jednotky jsou považovány:

- a) všechny právnické osoby,
- b) fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku,
- c) ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona o dani z přidané hodnoty, včetně zdanitelných plnění osvobozených od této daně, přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku,
- d) ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí,
- e) ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli a jsou společníky sdruženými ve společnosti (dříve účastníky sdružení bez právní subjektivity), pokud alespoň jeden ze společníků sdružených v této společnosti je účetní jednotkou,
- f) ostatní fyzické osoby, kterým povinnost vést účetnictví ukládá zvláštní právní předpis,
- g) organizační složky státu, svěřenské fondy podle občanského zákoníku, fondy obhospodařované penzijní společností, investiční fondy bez právní osobnosti.

Novela zákona a o účetnictví, která byla zveřejněna jako zákon č. 221/2015 Sb., přinesla řadu změn, které ovlivní účetní závěrky obchodních korporací za rok 2016. Cílem novely bylo nejen uvést české účetnictví do souladu se směrnicí EU, ale také zvýšit vypovídací schopnost účetních závěrek a zmodernizovat výkazy.

Od 1. ledna 2016 jsou rozlišovány kategorie účetních jednotek – mikro účetní jednotka, malá účetní jednotka, střední účetní jednotka a velká účetní jednotka. Začlenění příslušné účetní jednotky do dané kategorie závisí na dosažení či překročení alespoň dvou ze tří stanovených kritérií (tj. hodnota aktiv netto, čistý obrat a průměrný počet zaměstnanců) k rozvahovému dni. Různé kategorie účetních jednotek podléhají různým účetním povinnostem.

Kategorii \acute{u} četn \acute{i} jednotky ur \acute{c} ují tato krit \acute{e} ria:

	Aktiva celkem	Roční \acute{u} hrn \acute{c} ist \acute{e} ho obratu	Pr \acute{u} m \acute{e} rn \acute{y} po \acute{c} et zam \acute{e} stnanc \acute{u}
Mikro \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Do 9 000 000 K \acute{c}	Do 18 000 000 K \acute{c}	Do 10
Mal \acute{a} \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Do 100 000 000 K \acute{c}	Do 200 000 000 K \acute{c}	Do 50
St \acute{r} edn \acute{i} \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Do 500 000 000 K \acute{c}	Do 1 000 000 000 K \acute{c}	Do 250
Velk \acute{a} \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Nad 500 000 000 K \acute{c}	Nad 1 000 000 000 K \acute{c}	Nad 250

Mikro, mal \acute{a} a st \acute{r} edn \acute{i} \acute{u} četn \acute{i} jednotka je ta, kter \acute{a} k rozvahov \acute{e} mu dni nepřekračuje dv \acute{e} z uveden \acute{y} ch krit \acute{e} ri \acute{i} . Velkou \acute{u} četn \acute{i} jednotkou je takov \acute{a} \acute{u} četn \acute{i} jednotka, kter \acute{a} k rozvahov \acute{e} mu dni překračuje alespo \acute{n} dv \acute{e} krit \acute{e} ria pro st \acute{r} edn \acute{i} \acute{u} četn \acute{i} jednotku.

Kategorizace umo \acute{z} ňuje lépe přizpůsobit povinnosti při vykazování a zveřejňování informací z \acute{u} četnictv \acute{i} . Česk \acute{a} republika tedy zakotvila do zákona, že mikro \acute{u} četn \acute{i} jednotky budou zveřejňovat \acute{u} četn \acute{i} z \acute{a} věrku, kter \acute{a} bude obsahovat jen rozvalu a p \acute{r} ílohu. Naopak st \acute{r} edn \acute{i} a velk \acute{e} \acute{u} četn \acute{i} jednotky budou mít \acute{u} četn \acute{i} z \acute{a} věrku slo \acute{z} enu z p \acute{e} ti \acute{c} ást \acute{i} , kdy k rozvaze, výkazu zisku a ztr \acute{a} ty a p $\acute{r$ íloze budou ješt \acute{e} sestavovat p \acute{r} ehled o pen \acute{e} žn \acute{i} ch toc \acute{i} ch a p \acute{r} ehled o zm \acute{e} n \acute{a} ch ve vlastn \acute{i} m kapit \acute{a} lu. Z toho je patrn \acute{e} , že od st \acute{r} edn \acute{i} ch a velk \acute{y} ch spole \acute{c} ností dostanou jejich v \acute{e} řitel \acute{e} více informací než v minulosti.

Obchodn \acute{i} korporace musí mít \acute{u} četn \acute{i} z \acute{a} věrku a v \acute{y} ro \acute{c} n \acute{i} zpr $\acute{a$ vu ov \acute{e} řenu auditorem v p \acute{r} ípadech, kdy tak stanov \acute{i} zákon o \acute{u} četnictv \acute{i} . V podstat \acute{e} mají povinn \acute{y} audit všechny velk \acute{e} a st \acute{r} edn \acute{i} \acute{u} četn \acute{i} jednotky a z mal \acute{y} ch pak takov \acute{e} , kter \acute{e} p \acute{r} esáhnu jedno (akciov \acute{e} spole \acute{c} nosti) nebo dv \acute{e} krit \acute{e} ria (ostatn \acute{i} korporace). Limitem z \acute{u} stala hodnota netto aktiv ve v \acute{y} ši 40 mil. K \acute{c} , \acute{c} ist \acute{y} obrat 80 mil. K \acute{c} a více než 50 zam \acute{e} stnanc \acute{u} .

V Poslaneck \acute{e} sn \acute{e} movně je koncem roku 2024 projedn \acute{a} vána novela zákona o \acute{u} četnictv \acute{i} , kter \acute{a} zahrnuje také zm \acute{e} ny zákona o auditorech a zákona o dorovnávac \acute{i} ch dan \acute{i} ch (sn \acute{e} movn \acute{i} tisk \acute{c} . 783). Dle p \acute{v} vodn \acute{i} ch z \acute{a} m \acute{e} ř \acute{u} , byla p \acute{r} edpokládána \acute{u} činnost této novely od 1. 1. 2025. Pro česk \acute{e} \acute{u} četn \acute{i} jednotky je zásadn \acute{i} zejm \acute{e} na \acute{c} ást novely t \acute{y} kající se zákona o \acute{u} četnictv \acute{i} , je \acute{z} imple-mentuje sm \acute{e} rnici EU a zvyšuje limity pro kategorizaci \acute{u} četn \acute{i} ch jednotek.

Nov \acute{e} limity jsou tyto:

	Aktiva celkem	Roční \acute{u} hrn čist \acute{e} ho obratu	Pr \acute{u} m \acute{e} rn \acute{y} po \acute{c} et zam \acute{e} stnanc \acute{u}
Mikro \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Do 11 000 000 K \acute{c}	Do 22 000 000 K \acute{c}	Do 10
Mal \acute{a} \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Do 120 000 000 K \acute{c}	Do 240 000 000 K \acute{c}	Do 50
St \acute{r} edn \acute{i} \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Do 600 000 000 K \acute{c}	Do 1 200 000 000 K \acute{c}	Do 250
Velk \acute{a} \acute{u} četn \acute{i} jednotka	Nad 600 000 000 K \acute{c}	Nad 1 200 000 000 K \acute{c}	Nad 250

Dle p \acute{r} echodn \acute{y} ch ustanoven \acute{i} mají b \acute{y} t tyto limity platn \acute{e} j \acute{i} ž pro hodnocen \acute{i} krit \acute{e} ri \acute{i} za \acute{u} četn \acute{i} obdob \acute{i} konč \acute{i} 31. prosince 2024. Pro n \acute{e} kter \acute{e} \acute{u} četn \acute{i} jednotky to m \acute{u} že znamenat, že místo p \acute{r} echodu do v \acute{y} šší kategorie z \acute{u} stanou ve sv \acute{e} dosavadn \acute{i} kategorii.

Novela rovn \acute{e} ž p \acute{r} edpokládá zvyšen \acute{i} limit \acute{u} pro povinn \acute{y} audit velk \acute{y} ch a st \acute{r} edn \acute{i} ch \acute{u} četn \acute{i} ch jednotek v prvn \acute{i} m roce po jejich zalo \acute{z} ení. Současn \acute{y} legislativn \acute{i} návrh v \acute{s} ak nepočítá se zm \acute{e} n \acute{o} u hodnot pro povinn \acute{y} audit u mal \acute{y} ch \acute{u} četn \acute{i} ch jednotek, kter \acute{e} z \acute{u} stávají na st \acute{a} vající úrovni.

Obchodn \acute{i} korporace zveřejňují \acute{u} četn \acute{i} z \acute{a} věrky a v \acute{y} ro \acute{c} n \acute{i} zpr $\acute{a$ vy ulo \acute{z} ením do sb \acute{i} rky listin rejst \acute{r} íkov \acute{e} ho soudu. Od roku 2021 je možn \acute{e} , aby obchodn \acute{i} korporace p \acute{r} edaly svou \acute{u} četn \acute{i}

závěrku ke zveřejnění prostřednictvím podání u svého příslušného správce daně z příjmů jako přílohu daňového přiznání podaného elektronicky (§ 21b zákona o účetnictví).

Zákon rozlišuje možnost vedení účetnictví v plném rozsahu nebo ve zjednodušeném rozsahu. Zjednodušený rozsah podvojného účetnictví je vymezen v § 13a zákona. Zde je vyjmenována celá řada úlev, která zjednodušuje systém účtování. Mimo jiné lze uvést možnost používat účtování pouze pomocí účtových skupin, spojit účtování v deníku a hlavní knize, nepoužívat účty analytické ani podrozvahové atd.

Výklad v této knize je orientován na výklad účetnictví v plném rozsahu. Základní účetní principy jsou však ve zjednodušeném rozsahu naprosto totožné.

1.1.2 Vyhlášky Ministerstva financí k zákonu o účetnictví

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví (dále jen „vyhláška“), rozpracovává některá ustanovení zákona o účetnictví do podrobnější úpravy. Stanoví se zde zejména:

- účetní závěrka – rozsah účetní závěrky (rozvaha, výkaz zisku a ztráty, příloha, přehled o peněžních tocích, přehled o změnách vlastního kapitálu), obsahové vymezení některých položek rozvahy, obsahové vymezení některých položek výkazu zisku a ztráty a přílohy,
- směrná účtová osnova na úrovni skupin účtů,
- účetní metody a jejich použití, např. metody oceňování majetku, odpisování, kurzových rozdílů, odložené daně, vzájemného zúčtování položek,
- konsolidovaná účetní závěrka.

Další samostatné vyhlášky byly vydány pro účetní jednotky banky, pojišťovny, neziskové organizace atd.

1.1.3 České účetní standardy

Vydání Českých účetních standardů je zakotveno do zákona o účetnictví (§ 36). Cílem standardů je soulad při používání účetních metod účetními jednotkami. Tvorbu a vydávání Českých účetních standardů zajišťuje Ministerstvo financí. Obsahem standardů je popis účetních metod nebo postupy účtování; obsah standardů nesmí být v rozporu s ustanoveními zákona o účetnictví a ostatních právních předpisů ani obcházet jejich účel. Použití standardů účetními jednotkami se považuje za plnění ustanovení o účetních metodách podle zákona o účetnictví. Ministerstvo vede registr vydaných standardů.

1.1.4 Interpretace Národní účetní rady

Národní účetní rada byla založena profesními organizacemi jako nezávislá odborná instituce, jejími členy jsou Komora auditorů České republiky, Komora daňových poradců České republiky, Svaz účetních ČR a Vysoká škola ekonomická, zastoupená Fakultou financí a účetnictví.

Od konce roku 2004 dlouhodobě a koncepčně připravuje interpretace českých účetních předpisů. Hlavním smyslem vydávání interpretací je pomoc účetním jednotkám při hledání správného řešení účtování a vykazování specifických transakcí, jejichž účetní řešení v českých účetních předpisech neexistuje, případně je praxí prováděno nejednotně, či nesprávně. Cílem této činnosti je zvýšit úroveň účetního výkaznictví a jeho použitelnost pro ekonomická

rozhodování externích uživatelů těchto závěrek. Interpretace mohou být pomocí nejen pro předkladatele účetních závěrek, kteří je sestavují a zveřejňují, ale také pro auditory, kteří je ověřují, a pro uživatele, kteří využívají informace z nich¹.

Přestože interpretace Národní účetní rady nepředstavují formálně regulační nástroj v oblasti účetnictví, daní či auditu, tím, že jsou stále více používány a rozšiřovány, vytváří to, čemu se v anglosaském prostředí říká „best practice“ (nejlepší praxe). Tato praxe vytváří vzorová řešení a tlak na zákonodárce v legislativním procesu. Interpretace se tak staly v některých případech předlohou pro novely právních předpisů regulujících účetnictví².

Pro podrobnější informace o jednotlivých interpretacích včetně autorských příkladů odkazujeme na web Národní účetní rady, ww.nur.cz.

1.2 Obecně uznávané účetní zásady

Obecně uznávané účetní zásady představují ve své podstatě soubor určitých pravidel, základních principů účetního myšlení, které jsou dodržovány všemi účetními jednotkami při vedení účetnictví a sestavování výkazů. Tyto zásady vycházejí z tradice účetnictví, většinou nejsou formulovány, ani zakotveny v žádném zákoně (zákon o účetnictví některé z dále uváděných zásad obsahuje), jedná se ale o oživení a „znovuobjevení“ těchto zásad v našem účetnictví.

1.2.1 Zásada účetní jednotky

Zásada účetní jednotky spočívá ve vymezení ekonomického celku, za který je účetnictví vedeno, k němuž se vztahují účetní operace a sestavené účetní výkazy. Při možnosti zakládání dceřiných společností, poboček a oddělených provozoven je nutné sledovat podle právního statutu ekonomického celku, zda je samostatnou účetní jednotkou, či není. Pojem „účetní jednotka“ vymezuje zákon o účetnictví (viz výše). Ve většině případů je pojem právní i účetní jednotky shodný, existují ale i případy, kdy jsou sestavovány účetní výkazy za několik samostatných právnických osob (společností), které jsou vzájemně spojeny majetkovou účastí (takové výkazy jsou označovány jako konsolidované).

1.2.2 Zásada neomezeného trvání účetní jednotky

V účetnictví se zásada neomezeného trvání účetní jednotky uplatňuje při běžném fungování obchodního závodu hlavně v oceňování aktiv. Většinou se pro oceňování zejména dlouhodobých aktiv používají historické náklady, tj. původní pořizovací ceny. Např. hmotný majetek je oceňován v rozvaze po celou dobu životnosti pořizovací cenou s odděleným vykázáním oprávek, předpoklad neomezené existence obchodního závodu počítá s postupným odepsáním pořizovací ceny formou odpisů do nákladů.

¹ MEJZLÍK, Ladislav. *Národní účetní rada a její interpretace českých účetních předpisů*. Praha 01. 12. 2007. In: STROUHAL, Jiří (ed.). *Sborník pedagogické konference – 7. ročník – Účetní výkaznictví*. Praha: Siemens, 2007, s. 65–73.

² MEJZLÍK, Ladislav. *Předmluva – Interpretace Národní účetní rady jako „best practice“ v ČR?* Český finanční a účetní časopis, 2011, roč. 6, č. 2, s. 4–6.

1.2.3 Zásada zjišťování výsledku hospodaření v pravidelných intervalech

Celkový výsledek hospodaření účetní jednotky je možné zjistit až po likvidaci obchodního závodu, po přeměně všech jeho aktiv na peníze. Doba trvání účetní jednotky (podle předchozí zásady neomezená) se proto rozděluje na pravidelné intervaly, v nichž se provádí zjištění výsledku hospodaření a finanční situace. Toto pravidelné zjišťování je nezbytné pro hodnocení efektivity obchodního závodu a pro řízení další činnosti.

1.2.4 Zásada objektivity účetních informací

Všechny hospodářské operace, které mají vstoupit do účetnictví, musí být objektivně zjištěny. Za objektivně zjištěnou se považuje uskutečněná operace doložená dokladem, stavy aktiv ověřené výsledky inventury atd.

Požadavek objektivity účetních informací je v zákoně o účetnictví podpořen v § 7: „*Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala věrný a poctivý obraz předmětů účetnictví a finanční situace účetní jednotky. Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti.*“

Dále jsou v zákoně o účetnictví předepsány náležitosti dokladů ověřujících účetní operace, lhůty archivace dokladů, možnosti oceňování aktiv atd. Všechna tato ustanovení podporují objektivnost účetnictví.

1.2.5 Zásada účtování operací v kupní síle peněžní jednotky v době uskutečnění operace

Všechny účetní operace se účtují v ocenění částkami, které jsou doloženy doklady o provedené transakci. V případě poklesu kupní síly peněžní jednotky se mohou lišit částky za stejné operace provedené v různém časovém období. Platí zásada, že jsou účtovány vždy částky skutečně realizované, nelze dělat žádné přepočty k zohlednění inflace nebo přeceňování majetku z tohoto titulu. Tato zásada poměrně úzce souvisí se zásadou opatrnosti, o níž je pojednáno níže. Na zásadu účtování operací v kupní síle peněžní jednotky v době uskutečnění operace pak navazuje stanovení okamžiku realizace. V zásadě se za vznik pohledávky považuje moment vyskladnění výkonů či poskytnutí služby. Fakturací tedy vzniká pohledávka, která se daňově promítá do výnosů. Jen výjimečně se považuje za moment realizace příjem peněz, např. prodej v maloobchodě.

1.2.6 Zásada konzistentnosti, srovnatelnosti mezi účetními obdobími

Při srovnávání účetních výkazů je nutné vycházet z předpokladu, že použité metody účtování určitých operací, oceňování a odpisování aktiv, i náplň jednotlivých položek výkazů jsou v jednotlivých letech stejné – konzistentní. Tato zásada tedy zaručuje srovnatelnost z hlediska času.

V naší právní úpravě je přímo do zákona o účetnictví zakotveno do § 7 odst. 4: „*Uspořádání a označování položek rozvahy a výkazu zisku a ztráty a jejich obsahové vymezení a způsoby oceňování použité v jednom účetním období nesmí účetní jednotky změnit*“

v následujícím účetním období. Účetní jednotky mohou uvedené uspořádání a označování a obsahové vymezení a způsoby oceňování změnit zcela nebo zčásti mezi jednotlivými účetními obdobími jen z důvodů změny předmětu podnikání nebo jiné činnosti anebo z důvodů zpřesnění věrného zobrazení nebo zkvalitnění vypovídací schopnosti účetní závěrky, přičemž informaci o každé takové změně s jejím řádným zdůvodněním jsou povinny uvést v příloze v účetní závěrce.“

1.2.7 Zásada opatrnosti

Zásada opatrnosti spočívá v tom, že „každý chytrý obchodník počítá vždy s horší variantou v svém podnikání.“ Slovy účetní terminologie tato zásada znamená, že se v účetnictví vykazují a do výše zisku promítají všechny předpokládané a očekávané ztráty, rizika a znehodnocení majetku, i když ještě nenastaly a jejich výše není spolehlivě zjištělná. Naopak všechny zisky a zhodnocení majetku se promítají do účetnictví až po skutečné realizaci.

Výsledkem tohoto přístupu je vykazování „opatrnější“ výše zisku.

Na tuto skutečnost reaguje i zákon o účetnictví v § 25 odst. 3: „*Účetní jednotky při oceňování ke konci rozvahového dne zahrnují jen zisky, které byly dosaženy, a berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření účetního období zisk, nebo ztráta.“*

Dále § 26 odst. 1 a 3 zákona o účetnictví stanoví: „*Pokud se při inventarizaci zásob zjistí, že jejich prodejní cena snižena o náklady spojené s prodejem je nižší než cena použitá pro jejich ocenění v účetnictví, zásoby se ocení v účetnictví a v účetní závěrce touto nižší cenou. Ustanovení o oceňování podle § 25 odst. 3 vyjadřují rezervy, opravné položky a odpisy majetku. Rezervami podle tohoto zákona se rozumí rezerva na rizika a ztráty, rezerva na daň z příjmů, rezerva na důchody a podobné závazky, rezerva na restrukturalizaci. Rezervami se dále rozumí technické rezervy nebo jiné rezervy podle zvláštních právních předpisů. Opravnými položkami se vyjadřuje přechodné snížení hodnoty majetku; odpisy majetku vyjadřují trvalé snížení jeho hodnoty.“*

Používání této zásady v praxi je zakotveno v zákoně o účetnictví, jedná se tedy o praktiky doporučované. Uplatňování rezerv a opravných položek je však pro daňové účely omezeno v zákoně o daních z příjmů.